

(Ф 03.02-91)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет
Факультет економіки та бізнес-адміністрування
Кафедра економіки повітряного транспорту

ЗАТВЕРДЖУЮ
Ректор

« _____ » _____ 2020 р.

Система менеджменту якості

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни
«Управління витратами»

Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність: 051 «Економіка»
Освітньо-професійна програма: «Економіка підприємства (за видами економічної діяльності)»

Курс – 4 Семестр – 7

Аудиторні заняття – 68 Екзамен – 7 семестр
Самостійна робота – 82
Усього (годин/кредитів ECTS) – 150/5,0

Індекс НБ-6-051/16-2.1.27

СМЯ НАУ НІ 11.01.01-01-2020

Система менеджменту якості.
Навчальна програма
навчальної дисципліни
«Управління витратами»

Шифр
документа

СМЯ НАУ
НП 11.01.01 – 01-2020

стор. 2 з 11

Навчальну програму дисципліни «Проектний аналіз» розроблено на основі освітньої програми та навчального плану № НБ-6-051/16 підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності 051 «Економіка» освітньо-професійної програми «Економіка підприємства (за видами економічної діяльності)» та відповідних нормативних документів.

Навчальну програму розробила:

Доцент кафедри економіки

повітряного транспорту _____ /Сімкова Тетяна Олексіївна /

Навчальну програму обговорено та схвалено на засіданні випускової кафедри спеціальності 051 «Економіка» (освітньо-професійної програми «Економіка підприємства (за видами економічної діяльності)») - кафедри економіки повітряного транспорту, протокол № __ від «__» _____ 2020 р.

Завідувач кафедри _____ /Ареф'єва Олена Володимирівна/

Навчальну програму обговорено та схвалено на засіданні науково-методично-редакційної ради факультету економіки та бізнес-адміністрування, протокол № __ від «__» _____ 2020 р.

Голова НМРР _____ /Тофанчук Анатолій Тимофійович/

УЗГОДЖЕНО

Декан ФЕБА

_____ /Петровська Світлана Володимирівна/

«__» _____ 2020 р.

Рівень документа – 3б

Плановий термін між ревізіями – 1 рік

Контрольний примірник

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма навчальної дисципліни «Управління витратами» розроблена на основі «Методичних вказівок до розроблення та оформлення навчальної та робочої навчальної програм дисциплін», введених в дію розпорядженням від 16.06.2015 р. №37/роз.

Дана навчальна дисципліна відноситься до циклу дисциплін професійної підготовки студента та є теоретичною та практичною основою сукупності знань та вмінь, що формують профіль фахівця в галузі економіки.

Метою викладання дисципліни «Управління витратами» є формування системи знань у сфері управління витратами згідно з існуючим законодавством в умовах розвитку ринкової економіки з організації та функціонування управління витратами. При вивченні дисципліни особлива увага приділяється методам і напрямкам зниження витрат, що сприяє підвищенню результатів фінансової діяльності підприємства.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- засвоєння теорії управління витратами та наукових засад системи управління витратами підприємства;
- аналіз ключових проблем планування, нормування і прогнозування витрат підприємства, за допомогою розробки планів, системи норм, прогнозів та розрахунків;
- оволодіння знаннями про систему обліку і калькулювання витрат на підприємстві;
- вивчення системи управління витратами, її принципів, функцій та методів для підвищення організації оперативних дій;
- визначення розмірів витрат на різних стадіях життєвого циклу продукції;
- обґрунтувати взаємозв'язок між витратами та якістю продукції (послуг);
- розрахунок показників ефективності управління витратами для оптимізації виробничої діяльності та підвищення ефективності управління витратами;
- підготовка студентів до активної участі в прийнятті управлінських рішень, щодо ефективного розподілу та функціонування витрат.

В результаті вивчення дисципліни студенти повинні

Знати:

- теоретичні основи управління витратами;
- основні складові, принципи і функції управління витратами та їх взаємодію;
- склад і характеристику витрат і напрямки їх формування;
- різновиди та характеристику центрів відповідальності витрат;
- поняття, види та методу калькулювання витрат;

- сутність та структуру планування витрат та методику його розрахунку;
- практичне значення обліку та аналізу витрат на підприємстві;
- методологію розрахунку собівартості продукції (послуг);
- розрізняти напрямки контролю в управлінні витратами та їх специфіку;
- технологію прийняття господарських рішень в системі управління витратами
- основні вимоги до управління витратами на забезпечення якості продукції (послуг);

Вміти:

- розуміти та оцінювати складну систему принципів та методів управління витратами;
- розрізняти витрати за структурою та характером реагування;
- проводити планування, нормування і прогнозування витрат ;
- аналізувати ключові проблеми регулювання витрат підприємства;
- обґрунтовувати необхідність обліку і калькулювання собівартості за напрямками витрат;
- проводити розрахунки собівартості продукції (послуг) для максимізації прибутку підприємства;
- виконувати облік та аналіз витрат за місцями їх виникнення та відхиленням від центрів витрат;
- розуміти методику управління різними видами витрат підприємства;
- розробляти методичні підходи до системного управління витратами на підприємствах авіаційної галузі;
- застосовувати заходи щодо ефективності проведення контролю за управлінням витратами;
- обґрунтовувати напрямки та методи організації прийняття господарських рішень в системі управлінні витратами;
- виконувати різноманітні завдання для аналізу та оптимізації управління витратами та ефективності виробництва;
- визначати витрати на забезпечення якості продукції (послуг);
- володіти методикою комплексного управління витратами у сучасних ринкових умовах в Україні.

Навчальний матеріал дисципліни структурований за модульним принципом і складається з двох навчальних модулів, які є логічно завершеними, відносно самостійними, цілісними частинами навчальної дисципліни, засвоєння якої передбачає проведення модульної контрольної роботи з кожного модулю та аналіз результатів їх виконання.

Навчальна дисципліна «Управління витратами» базується на знаннях таких дисциплін, як: «Регіональна економіка», «Економіка підприємства», «Економіка та організація інноваційної діяльності», «Потенціал і розвиток

підприємства» та є базою для вивчення таких дисциплін, як: «Оцінка економічної діяльності підприємства», «Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків» та інших.

2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Модуль №1 «Теоретико-методичні основи управління витратами»

Тема 2.1.1. Теоретичні основи управління витратами

Поняття та сутність витрат. Економічні положення еволюції управління витратами. Визначення предмету, об'єктів і суб'єктів управління витратами. Мета і завдання дисципліни. Основні принципи та складові управління витратами. Елементи системи управління витратами та їх взаємозв'язок. Етапи розвитку теорії управління витратами. Основні функції управління витратами і їх взаємодія. Роль і значення управління витратами в умовах ринкової економіки. Місце управління витратами в системі менеджменту підприємств і організацій.

Тема 2.1.2. Склад і характеристика витрат

Поняття та визначення витрат. Склад і характеристика витрат. Класифікація затрат на виробництво. Структура виробничих затрат підприємств. Характеристика одноразових і поточних витрат. Характер реактування витрат при змінах обсягу діяльності підприємства. Поведінка змінних і постійних витрат при змінах обсягу діяльності підприємства. Оцінка витрат і побудова їх функції. Методи визначення функції витрат, їх сутність і порівняльна характеристика. Законодавчі та нормативні акти, що визначають склад витрат і доходів. Формування витрат за місцем виникнення та центрами витрат. Різновиди та характеристика центрів відповідальності.

Тема 2.1.3. Калькулювання в системі управління витратами

Поняття калькулювання, його роль і значення в системі управління. Принципи і завдання калькулювання. Види калькуляцій і їх використання в управлінні витратами. Етапи розвитку і сучасний стан калькулювання. Об'єкти калькулювання, їх характеристика і зв'язок з виробничим обліком та об'єктами обліку затрат. Калькуляційні одиниці, їх види і використання.

Тема 2.1.4. Методи і системи калькуляції витрат

Сутність і методи калькулювання. Особливості калькулювання в одно- і багатопродуктовому виробництвах. Облік і калькулювання за нормативними витратами. Методи розподілу витрат за калькулювання та сфери їх застосування.

Тема 2.1.5. Планування витрат

Сутність планування витрат, його мета і завдання. Різновиди та характеристика планування. Види планів. Виробничий план і кошторис витрат на виробництво продукції. Послідовність процесу планування одноразових і поточних витрат. Методика планування витрат на виробництво; складання планової (нормативної) калькуляції. Розрахунок допустимих витрат на виробництво продукції. Визначення реальних (дійсних) затрат і їх методика.

Тема 2.1.6. Нормування і прогнозування витрат

Економічний зміст та мета нормування. Класифікація системи норм і нормативів. Система управління затратами на основі норм. Різновиди норм затрат. Нормативний механізм планування витрат. Основні методи і функції нормування. Поняття та методи прогнозування витрат.

Тема 2.1.7. Контроль в управлінні виробничими витратами

Роль і значення контролю в управлінні витратами. Система управлінського контролю за виробничою діяльністю підрозділів. Суть внутрішнього управлінського контролю та його елементи. Структура і функції внутрішнього контролю. Ефективність облікових і контрольних систем. Характеристика факторів впливу на системи внутрішнього контролю. Методи вивчення поведінки витрат. Контроль динаміки затрат в управлінні формуванням собівартості. Застосування математико-статистичних методів для контролю за рівнем собівартості.

2.2. Модуль №2 «Функціонально-методичні аспекти управління витратами»

Тема 2.2.1. Особливості системи управління витратами

Поняття про систему управління витратами та її елементи. Сутність процесу управління витратами. Загальні та специфічні принципи управління витратами. Характеристика функцій та методів управління витратами. Основна ціль та «дерево цілей» в системі управління витратами. Системність в управлінні витратами. Прийняття управлінських рішень в системі управління витратами.

Тема 2.2.2. Управління собівартістю продукції та методи її розрахунку

Сутність собівартості продукції (послуги). Методологічні підходи до розрахунку собівартості продукції (послуг). Управління собівартістю: ціль, задачі. Сутність граничних витрат. Граничні витрати і конкурентна пропозиція. Закон убуваючої віддачі. Криві граничних витрат та їх зміщення. Граничний продукт і граничні витрати. Взаємозв'язок суми витрат з граничним доходом, ціною і прибутком. Стратегія максимізації прибутку. Загальні витрати в умовах припинення виробництва. Неявні витрати і

втрачені можливості. Позитивний і негативний ефект зростання масштабів виробництва. Довготривалі витрати та економія на масштабах виробництва.

Тема 2.2.3. Облік і аналіз витрат

Основні етапи розвитку обліку витрат. Методи обліку витрат. Облік витрат у місцях їх виникнення. Технічні засоби обліку і контролю витрат на підприємстві. Сутність аналізу витрат та його завдання. Інформаційна база аналізу витрат та його етапи. Аналіз відхилень фактичних і нормативних витрат по центрах витрат і центрах відповідальності. Необхідність аналізу витрат підприємства та його завдання. Джерела інформації для аналізу витрат обігу. Етапи аналізу витрат. Відносна зміна рівня витрат. Абсолютна економія або надмірні витрати. Інтенсивність змін рівня витрат. Аналіз загального рівня і суми витрат обігу. Дослідження впливу окремих факторів на суму та рівень витрат.

Тема 2.2.4. Методика управління витратами

Управління змінними витратами. Система управління матеріальними витратами та їх розрахунки. Методи управління матеріальними витратами. Складові та принципи управління трудовими витратами. Управління витратами, пов'язаними з експлуатацією виробничого устаткування, машин і механізмів. Управління постійними витратами. Управління загальновиробничими витратами. Характеристика адміністративних витрат та управління ними. Управління витратами на збут продукції. Класифікація та суть управління фінансовими витратами. Управління непродуктивними витратами.

Тема 2.2.5. Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів

Роль і значення контролю в управлінні витратами. Система управлінського контролю за виробничою діяльністю підрозділів. Суть внутрішнього управлінського контролю та його елементи. Структура і функції внутрішнього контролю. Ефективність облікових і контрольних систем. Характеристика факторів впливу на системи внутрішнього контролю. Методи вивчення поведінки витрат. Контроль динаміки затрат в управлінні формуванням собівартості. Застосування математико-статистичних методів для контролю за рівнем собівартості.

Тема 2.2.6. Технологія прийняття господарських рішень в управлінні витратами.

Сутність, функції і типи господарських рішень. Технологія прийняття управлінських рішень в системі управління витратами. Діагностика проблеми. Оцінка ситуації. Альтернативні варіанти. Прийняття рішень. Організація виконання рішень. Методи прийняття господарських рішень в системі управління ресурсами і витратами. Моделювання рішень, принципи і вимоги до ефективних управлінських рішень. Методи контролю витрат. Сутність моніторингу та його етапи.

Тема 2.2.7. Управління витратами і ефективність виробництва

Зв'язок витрат виробництва з його ефективністю. Показники ефективності управління витратами та їх характеристика. Оптимізація виробничої діяльності за критерієм витрат. Аналіз взаємозв'язку «витрати-обсяг-прибуток». Напрями підвищення ефективності управління витратами. Аналіз витрат виробництва і оцінка ефективності їх формування. Ефект масштабу виробництва. Виробнича потужність та її рівні. Способи підвищення ефективності витрат підприємства.

3. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

3.1. Основні рекомендовані джерела

3.1.1. Артамонова Н.С., Акулюшина М.О. Управління витратами : навч. посібн. / Н.С. Артамонова. – К. : «Центр навчальної літератури», 2018 – 120 с.

3.1.2. Чорна М.В., Смірнова П.В., Бугріменко Р.М. Управління витратами : навч. посіб. / М. В. Чорна, П. В. Смірнова, Р. М. Бугріменко, - Х. : 2017. – 166 с.

3.1.3. Тарасенко С. І. Управління витратами : навч. посібник / С. І. Тарасенко. — Кам'янське : ДДТУ, 2018. — 305 с.

3.1.4. І.В. Макалюк, П.В. Круш Управління трансакційними витратами промислових підприємств. Методологія і практика : монографія / І.В. Макалюк. – К : Кондор, 2019. – 300 с.

3.1.5. Давидович І. Є. Управління витратами : навч. посібн. / І. Є. Давидович. – К. : «Центр учбової літератури», 2008 – 320 с.

3.1.6. Іванюта П. В., Лугівська О. П. Управління ресурсами і витратами : навч. посібн. / П. В. Іванюта. – К. : «Центр учбової літератури», 2-ге видання, 2011 – 317 с.

3.1.7. Турило А. М., Кравчук Ю. Б., Турило А. А. Управління витратами підприємства : навч. посібник / А. М. Турило. - К. : «Центр учбової літератури», 2006 – 120 с.

3.1.8. Добровський В. М., Гнилицька Л. В., Коршикова Р. С. Управлінський облік : навч. посібник / В. М. Добровський. - К.: КНЕУ, 2003. — 235 с.

3.1.9. Бланк И. А. Финансовый менеджмент: Учебный курс. — К.: Ника-Центр; Эльга, 2001. —528 с.

3.1.10. Пожарицкая И. М., Пилатова Т. Н. Бухгалтерский подход к определению затрат // Экономика и управление. — 2004. — № 1. — С. 33–35.

3.2. Додаткові рекомендовані джерела

3.2.1. Фінанси: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисципліни. — 2-ге вид., перероб. і доп. /О. Р. Романенко, С. Я. Огородник, М. С. Зязюн, А. А. Славкова. — К.: КНЕУ, 2003. — 387 с.

3.2.2. Бондар І. Ю., Пахомов В. І. Управління витратами виробництва та собівартістю продукції: Навч. посібник. — К.: КНТЕУ, 2000.

3.2.3. Грещак М. Г. та ін. Внутрішній економічний механізм підприємства: Навч. посібник /М. Г. Грещак, О. М. Гребешкова, О. С. Коцюба; за ред. М. Г. Грещака. — К.: КНЕУ, 2001. — 228 с.

3.2.4. Іванюта С. М., Іванюта В. Ф. Менеджмент: Конспект лекцій. — Полтава: ПДАА, 2002. — 93 с.

3.2.5. Шаповал М.І. Менеджмент якості : підручник / М.І. Шаповал. – К. : КОО Т-ва «Знання», 2007 – 457 с.

3.2.6. Олініченко К. С. Економічні аспекти еволюції поглядів на управління витратами. /www.nbuu.gov.ua.

3.2.7. Карпова Т. П. Управленческий учет: Учебник для вузов. — М.: ЮНИТИ Аудит, 1998. — 350 с.

(Ф 03.02 – 04)

АРКУШ РЕЄСТРАЦІЇ РЕВІЗІЇ

№ пор.	Прізвище ім'я по-батькові	Дата ревізії	Підпис	Висновок щодо адекватності

(Ф 03.02 – 03)

АРКУШ ОБЛІКУ ЗМІН

№ зміни	№ листа (сторінки)				Підпис особи, яка внесла	Дата внесення зміни	Дата введення зміни
	Зміненого	Заміненого	Нового	Анульованого			

(Ф 03.02 – 32)

УЗГОДЖЕННЯ ЗМІН

	Підпис	Ініціали, прізвище	Посада	Дата
Розробник				
Узгоджено				
Узгоджено				
Узгоджено				